

20.3.2019

Töissä, mutta köyhä - palkkatyököyhyys ja sen kustannukset ravintola- ja kiinteistöpalvelualueilla

Niina Tanner

**Palvelualojen
ammattiliitto**

Servicefacket

Työssäkävien köyhyysriskistä

Työssäkävien köyhyys näyttää juurtuneen myös Suomeen.

- On arvioitu, että Suomessa on jopa puoli miljoonaa työssäkävää köyhää.
- Työssäkävien köyhyys ei ole kuitenkaan aihealueena kovinkaan hyvin tunnettu tai ymmärretty.

Työssäkävien köyhyysriskistä

Keskeisinä nähtyjä syitä työssäkävien köyhyyteen:

- yllättäen muuttuvat elämäntilanteet
- yksinhuoltajuuden sukupuolittuneisuus
- työelämän prekarisaatio – siirtyminen pysyvistä ja kokoaikaisista työsuhteista kohti työn ja työttömyyden välimaastoon sijoittuvia epävarmoja ja epätyyppillisiä työsuhteita kuten pätkä- ja osa-aikatöitä, nollatuntisopimuksia ja itsensä työllistämistä

(Jakonen, 2019)

Silpputyö yksityisillä palvelualoilla

Työssäkävien köyhyyden riskitekijät korostuvat palvelualoilla

- Silpputyöt ja siten työssäkävien köyhyysriskit kasautuvat monella mittapuulla palvelualojen työntekijöille.
- Esimerkiksi vastentahtoinen osa-aikatyö eli osa-aikatyön tekeminen kokoaikatyön puuttumisen vuoksi on todella yleistä yksityisillä palvelualoilla (MaRa 70 %, KiPa, 53 %). (Kauhanen, 2016)
- Työssäkävien köyhyysriskeistä työntekijän nuori ikä korostuu erityisesti ravintola-alalla ja matala koulutus sekä ulkomaalaistausta siivousalalla.

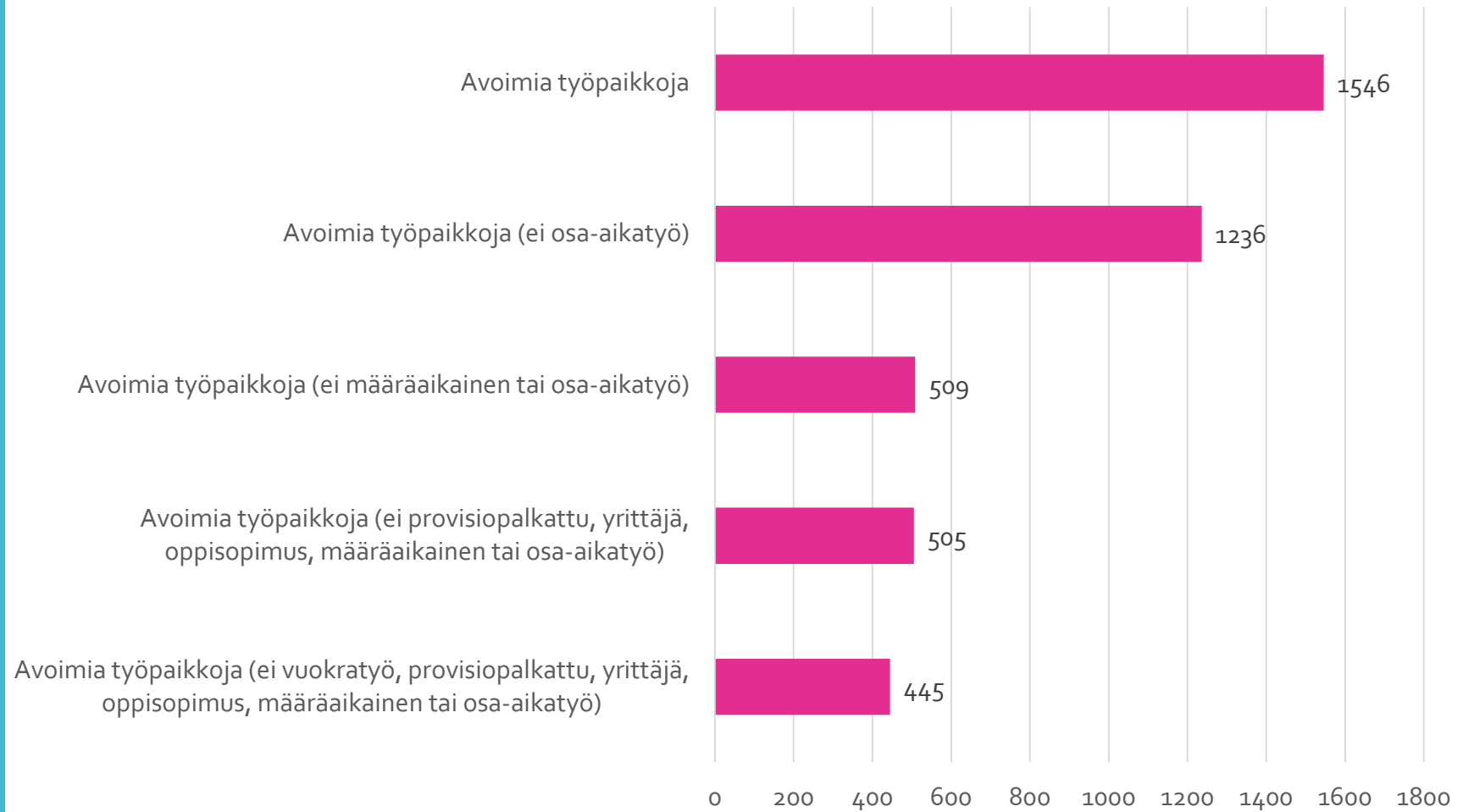
Silpputyö avoinna olevien työpaikkojen valossa

Avoimet työpaikat TE-palveluiden sivuilla 4.3.2019

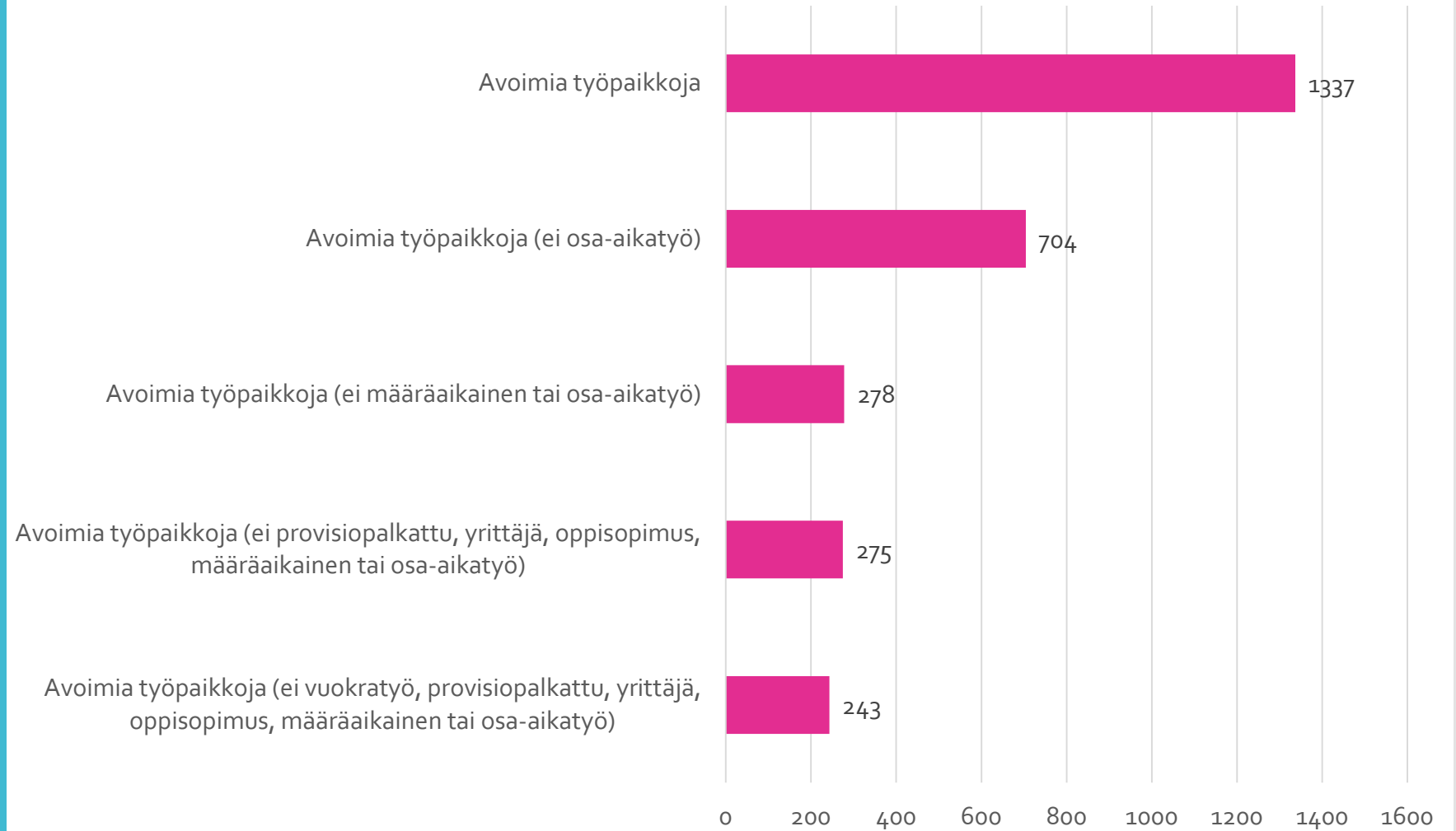
Silpputyö avoinna olevien työpaikkojen valossa

Avoimet ravintola- ja suurtaloustyöntekijöiden sekä tarjoilutyöntekijöiden työpaikat
4.3.2019

Silpputyö avoinna olevien työpaikkojen valossa

Avoimet koti- hotelli- ja toimistosiivoojien työpaikat 4.3.2019

Silpputyö avoinna olevien työpaikkojen valossa

- Vain noin 24 % siivoojille ja ravintolatyöntekijöille suunnatuista avoimista työpaikoista läpäisee ns. kunnollisen työpaikan seulan.
- Siivoojien ammattiryhmässä tyypillinen työpaikan epävarmuutta lisäävä tekijä on osa-aikaisuus (47 %).
- Ravintolatyöntekijöiden ammattiryhmissä epävarmuutta aiheuttaa puolestaan yleisimmin työpaikan määräaikaisuus (59 %).

Työn ja työttömyyden välimaastossa

- Tasapainottelu työn ja työttömyyden välimaastossa on palvelualoilla räjähdysmäisessä kasvussa.
- Niiden osuus palvelualojen työttömyyskassassa, jotka saivat työttömyysetuuden soviteltuna on lähes tuplaantunut viimeisen 10 vuoden aikana
20 % -> 40 %

Työssäkävien köyhyys ja sosiaaliset tulonsiirrot

Selvityksen taustaa

- Jatkoa vuonna 2017 julkaistulle selvitykselle vähittäiskaupan alan myyjien elämiseen riittämättömän palkan subventoinnista sosiaalisilla tulonsiirroilla.
- Tarkastelua laajennetaan ravintola- ja kiinteistöpalvelualojen siivoojiin, tarjoilijoihin ja kokkeihin.
- Tavoitteena laskea palkan jatkeeksi maksettujen sosiaalisten tulonsiirtojen vuotuiset kokonaiskustannukset vuonna 2017.

Palkkatyököyhyydestä

- Silpputyöt ja köyhyys merkitsevät myös sitä, että tuhannet työssäkäyvät joutuvat ainakin silloin tällöin tilkitsemään toimeentuloaan sosiaaliturvalla.
- Tyypillisesti riittämätöntä toimeentuloa paikataan esimerkiksi yleisellä asumistuella, sovitelluilla päivärahoilla sekä toimeentulotuella.
- Henkilö on (selvityksessä) palkkatyököyhä, mikäli hänen palkkatulonsa eivät – edes yhdistettyinä muiden perheenjäsenten tuloihin – riitä nostamaan hänen kotitalouttaan köyhyydestä.

Menetelmät ja aineisto

Tarkasteltavat etuudet

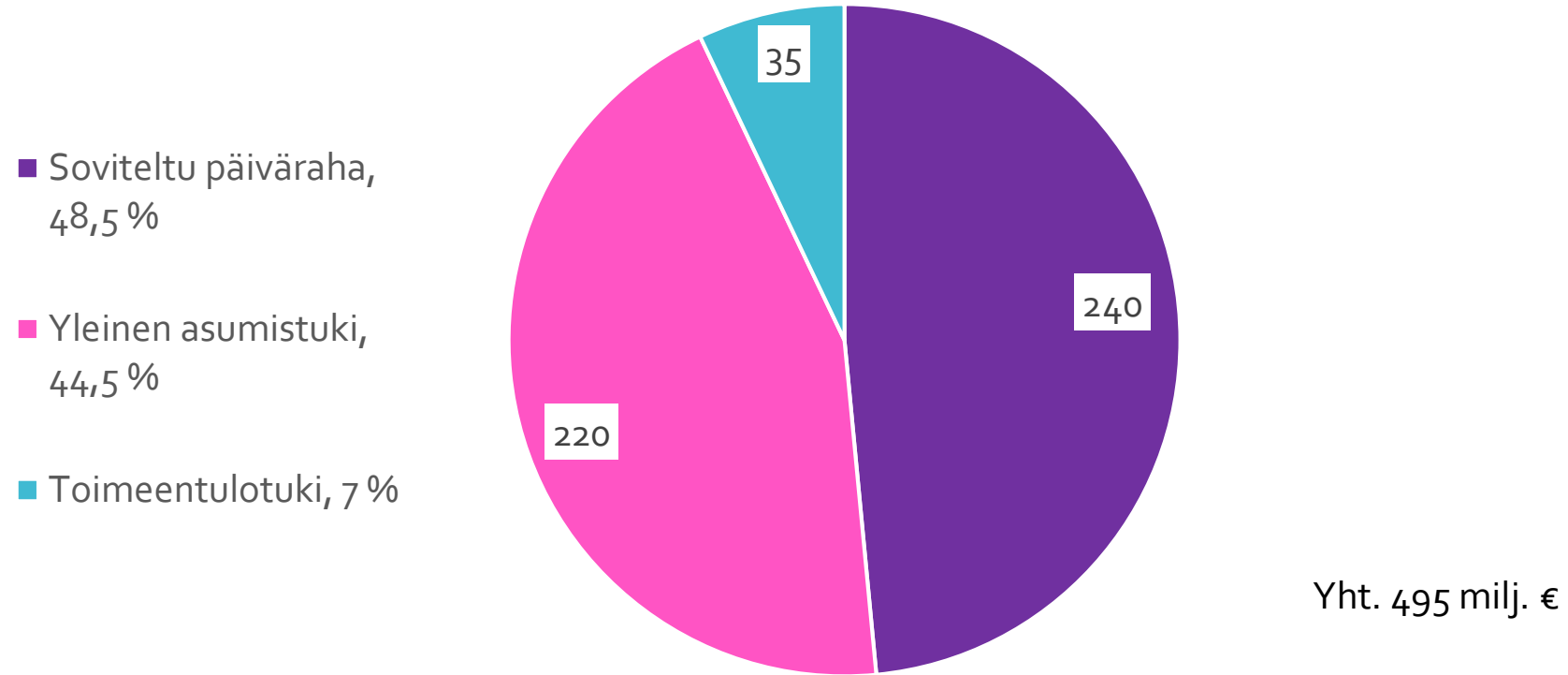
- sovitellut päivärahat
- yleinen asumistuki
- toimeentulotuki

Aineistot

- Tilastokeskus
- Kela
- Finanssivalvonta

Aineistoon liittyvien rajausten vuoksi kyseessä on karkea arvio!

Arvio Suomessa vuonna 2017 palkan jatkeeksi maksettujen sosiaalisten tulonsiirtojen yhteiskunnallisesta hintalapusta (milj.€).

Siivous- ja ravintola-alan tilanne

Arvio siivous- ja ravintola-alojen siivoojille, tarjoilijoille ja kokeille palkan kompensatioksi maksettujen sosiaalisten tulonsiirtojen yhteiskunnallisesta hintalapusta Suomessa vuonna 2017.

Ala	Tukimuoto	Yhteiskunnallinen hintalappu €
Siivousala	Soviteltu päiväraha	5 295 184
	Yleinen asumistuki	12 761 662
	Toimeentulotuki	2 866 228
	Yhteensä	20 923 074 € ~ 20 milj. €
Ravintola-ala	Soviteltu päiväraha	20 972 416
	Yleinen asumistuki	14 846 775
	Toimeentulotuki	3 431 449
	Yhteensä	39 250 640 € ~ 40milj. €

Tarve turvautua sosiaalisiin tulonsiirtoihin

- Tilastokeskuksen aineisto

Osuus kullakin toimialalla työskentelevistä, jotka joutuivat turvautumaan palkan lisäksi soviteltuun päivärahaan, yleiseen asumistukeen ja toimeentulotukeen Tilastokeskuksen aineistossa

Toimiala	Soviteltu päiväraha (perusturva)	Soviteltu päiväraha (ansioturva)	Yleinen asumistuki	Toimeentulotuki
Siivousala	6,2 %	8,2 %	18,0 %	6,0 %
Ravintola-ala	5,3 %	7,1 %	13,6 %	4,6 %
Kaikki toimialat	1,6 %	3,1 %	5,0 %	1,7 %

Tarve turvautua sosiaalisiin tulonsiirtoihin

- Tilastokeskuksen aineisto

Aineistoon rajautuneet siivoojat joutuivat turvautumaan:

- 3,89 kertaa todennäköisemmin soviteltuun perusturvaan
- 2,62 kertaa todennäköisemmin soviteltuun ansioturvaan
- 3,62 kertaa useammin yleiseen asumistukeen
- 3,51 kertaa useammin toimeentulotukeen kuin verrokkiryhmä.
-

Aineistoon rajautuneet tarjoilijat ja kokit joutuivat turvautumaan:

- 3,32 todennäköisemmin soviteltuun perusturvaan
- 2,27 kertaa todennäköisemmin soviteltuun ansioturvaan
- 2,74 kertaa todennäköisemmin yleiseen asumistukeen
- 2,68 kertaa todennäköisemmin toimeentulotukeen kuin kaikkien alojen työntekijät.

Byrokratiaa ja käsittelyviiveitä

Palkan jatkaminen sosiaaliturvalla ei ole ongelmaton

- Sosiaalisten tulonsiirtojen ja palkan yhteensovittamiseen liittyvät käsittelyviiveet
- Jatkuva paperisota uuvuttaa ja johtaa sosiaaliturvan alikäyttöön.
- Kaikki eivät hae tukia, joihin olisivat oikeutettuja.
- Inhimillisten seurausten lisäksi sosiaaliturvan alikäytöllä on kansantaloudellisia seurauksia syrjäytymisen kustannusten kautta.

Tuetun työn lieveilmiöitä

- Työssäkäyviin henkilöihin, joilla on kohonnut köyhyysriski voidaan periaatteessa lukea myös erilaisissa työllistymispalveluissa, kuten kuntouttavassa työtoiminnassa tai työkokeilussa, olevat henkilöt.
- Mahdollisuus teettää työtä ilmaiseksi voi johtaa ikäviin lieveilmiöihin. Työvoimapoliittisten toimenpiteiden käyttämisestä palkkatyötä korvaavana resurssina onkin selviä viitteitä.
- Asiaan liittyen huolensa ovat ilmaisseet mm.
 - Aluehallintovirasto
 - Työttömien Keskusjärjestö
 - Työttömät itse
 - TE-hallinnon viranomaiset
- Myös työnantajille suunnattu kyselytutkimus puoltaa ilmiön olemassa oloa.
- Valvonnan tärkeys!

Silpputöihin sanktioiden uhalla?

Vuoden 2018 alusta voimaan astuneessa aktiivimallissa työttömän työnhakijan etuutta leikataan 4,65 %, mikäli hän ei

- tee tarkasteluajanjakson (3 kk) aikana vähintään 18 tuntia palkkatöitä
- ansaitsee yrittäjänä vähintään 241 euroa tai
- osallistu TE-toimiston työllistymistä edistäviin palveluihin vähintään viiden päivän ajan.

Silpputöihin sanktioiden uhalla?

Aktiivimallin ongelmia mm.

- Työhaun aktiivisuudella ei ole merkitystä, mikäli aktiivisuus ei johda haluttuun lopputulokseen eli työllistymiseen
- Alueellinen eriarvoisuus
- Valmiiksi heikossa asemassa olevien ryhmien diskriminointi
- Koetaan epäoikeudenmukaisena, nöyryyttävänä ja kyykyttävänä (Teollisuusliitto, $N = 2704$).
- Yli seitsemän kymmenestä ei koe mallia työnhakuun, yritystoimintaan tai työllistymispalveluihin aktivoivana (SAK, $N = 3184$).
- Aiheuttaa stressiä ja ahdistusta. Vain alle 4 % kokee mallin kannustavana. (Erko, $N = 1346$)

Lopuksi

- Sosiaalisten tulonsiirtojen rooli köyhyyden ja kurjuuden vähentämisessä!
- Vyörytetäänkö palkanmaksu yhteiskunnalle silloinkin, kun yritystoiminta on selkeästi kannattavaa?
- Käsittelyviiveisiin voidaan vaikuttaa – Halutaanko?
- Palkkatyököyhyys on tasa-arvokysymys
- Ihmiskuvamme, keihin se ulottuu?
- Sanktioita ja epäluottamusta vai henkilökohtaista tukea työllistymiseen?

Kiitos!